

УДК 336.1

Забаштанський М.М.*кандидат економічних наук,**доцент кафедри управління персоналом та економіки праці
Чернігівського національного технологічного університету*

ФІНАНСОВА АРХІТЕКТУРА КОНЦЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Досліджено особливості побудови фінансової архітектури концесійних об'єктів та визначена її роль у забезпеченні результативності організації їх фінансово-господарської діяльності. Доведено соціально-економічну необхідність вдосконалення процесу побудови фінансової архітектури концесійних об'єктів на основі використання комплексного підходу до обґрунтування фінансових рішень, реалізації завдань фінансової політики, досягнення стратегічних цілей розвитку концесійної діяльності в Україні. Запропоновано механізм реалізації концесійних відносин в Україні.

Ключові слова: фінансова архітектура, фінансова діяльність, фінансове забезпечення, концесії, концесійна програма, концесійна діяльність.

Забаштанский М.Н. ФИНАНСОВАЯ АРХИТЕКТУРА КОНЦЕССИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Исследованы особенности построения финансовой архитектуры концессионных объектов и определена ее роль в обеспечении результативности организации их финансово-хозяйственной деятельности. Доказана социально-экономическая необходимость совершенствования финансовой архитектуры организации финансовой деятельности концессионных объектов на основе использования комплексного подхода к обоснованию финансовых решений, реализации задач финансовой политики, достижения стратегических целей развития концессионной деятельности в Украине. Предложен механизм реализации концессионных отношений в Украине.

Ключевые слова: финансовая архитектура, финансовая деятельность, финансовое обеспечение, концессии, концессионная программа, концессионная деятельность.

Zabashtanskiy M.M. FINANCIAL ARCHITECTURE CONCESSION ACTIVITIES

The features of building financial architecture concession facilities and defined its role in the performance of their financial activities. Proved social and economic need to improve financial architecture of the financial activities of concession facilities on the basis of an integrated approach to the study of financial decisions, the objectives of monetary policy, achieving the strategic objectives of concessions in Ukraine. The mechanism of the implementation of concession relations in Ukraine.

Keywords: financial architecture, finance, financial security, concessions, concession application concession activities.

Постановка проблеми. В умовах нестабільності політичної та економічної ситуації в країні, обмеженості бюджетного фінансування, соціальної напруженості в суспільстві значно посилюється роль ефективного управління державним та комунальним майном, оскільки суб'єкти господарювання саме цього сектора економіки забезпечують вагомий внесок у створення валового внутрішнього продукту, формують реальні передумови техніко-технологічного оновлення та модернізації економіки, забезпечують можливість реалізації інноваційної моделі економічного розвитку держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку процесів впровадження концесійної діяльності, а також політики їх фінансового забезпечення досліджуються вітчизняними та зарубіжними вченими. Зокрема, концептуальним засадам реалізації концесійних відносин присвячені наукові праці П. Бруссера [1], В.Г. Варнавського [2], Ю.С. Вдовенко, В.В. Стасюка [3], С. Рожкової [1]. Значний внесок у розвиток механізму фінансового забезпечення концесійної діяльності здійснено вітчизняними вченими Л.О. Коваленко, О.В. Міщук [4], С.В. Онишко [5]. Однак при цьому недостатня увага приділяється дослідженню впливу фінансової архітектури концесійного об'єкту на результативність її практичної реалізації.

Постановка завдання. Аналіз досліджень, присвячених питанням організації концесійної діяльності, свідчить про наявність широкого кола інструментів, використання яких дозволить поширити її практичну реалізацію на території України. Проте недостатню увагу приділено питанням організації фінансів концесійної діяльності, оцінки впливу фінансової архітектури концесійного об'єкту на його фінансово-майновий стан.

Метою даної статті є дослідження впливу процесу побудови фінансової архітектури концесійного об'єкту на результативність його фінансово-господарської діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Посилення складності та багатогранності фінансових відносин суб'єктів господарювання всіх форм власності, спричинене інтеграційними процесами, вимагає формування комплексного підходу до організації фінансів, що виражається у процесі побудови їх фінансової архітектури. Зважаючи на особливості концесійної діяльності, фінансову архітектуру концесійного об'єкту доцільно розглядати як систему організації фінансів та побудови фінансових відносин між концесіонером, юридичними та фізичними особами з приводу забезпечення безперебійного та ефективного функціонування концесійного об'єкту. Серед основних принципів побудови фінансової архітектури концесійного об'єкту слід виділити наступні:

1. Узгодженості цілей – підпорядкування стратегічної мети функціонування концесійного об'єкту існуючим сукупним можливостям її фінансового забезпечення.

2. Соціальної відповідальності – пошук і постійне вдосконалення форм і методів бюджетного фінансування з метою повного виконання концесійними об'єктами частини функцій держави щодо соціального забезпечення суспільства.

3. Розширеного відтворення – формування необхідного фінансового забезпечення концесійного об'єкту з метою створення умов для його безперебійного функціонування та повного забезпечення потреб споживачів у його товарах, роботах та послугах.

4. Диверсифікації джерел фінансування – формування фінансових ресурсів концесійного об'єкту за

рахунок різних джерел з метою оптимізації вартості позикового капіталу та забезпечення результативності його використання.

5. Раціонального використання фінансових ресурсів – забезпечення пріоритетного спрямування фінансових ресурсів концесійного об'єкту на впровадження новітніх енерго- та ресурсозберігаючих технологій з метою скорочення непродуктивних витрат, призупинення темпів росту собівартості та підвищення якості його товарів, робіт та послуг.

Побудова фінансової архітектури відіграє провідну роль у функціонуванні концесійного об'єкту, оскільки саме вона впливає на рівень його фінансового забезпечення, визначає ефективність його фінансово-господарської діяльності, рис. 1.

Серед основних джерел фінансування концесійних об'єктів доцільно виділяти внески концесіонера, бюджетне фінансування, власні фінансові ресурси, міжнародна технічна допомога.

Очевидно, що в умовах низької ефективності функціонування потенційних концесійних об'єктів, а також обмеженості бюджетного фінансування осно-

вним джерелом формування фінансових ресурсів залишаються кошти концесіонера. Наявні обсяги фінансового забезпечення мають безпосередній вплив на формування стратегічної мети функціонування концесійного об'єкту та забезпечення його поточного функціонування.

Саме тому при розгляді потенційних претендентів на укладання концесійного договору уповноважений орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування має враховувати їх стратегічні пріоритети в контексті сталого розвитку населеного пункту та регіону, а також зважати існуючі інтереси споживачів товарів, робіт та послуг.

Надзвичайно важливим та відповідальним етапом процесу побудови фінансової архітектури, від якого в значній мірі залежить ефективність реалізації концесійного проекту є визначення ймовірних джерел формування його фінансових ресурсів, а також мінімізація вартості позикового капіталу.

Відповідно до Закону України «Про концесії», у випадку участі у концесійному конкурсі лише одного претендента концесійний договір може бути укладений

уповноваженим органом з цим претендентом шляхом погодження з ним істотних умов договору [7]. За цих умов посилюється роль держави у формуванні необхідних обсягів фінансових ресурсів для забезпечення повноцінного функціонування концесійного об'єкту та виконанням ним покладених на нього функцій та завдань.

В залежності від стратегічної мети розвитку концесійного об'єкту визначається тип політики його фінансового забезпечення: агресивна, компромісна, консервативна.

Агресивна політика фінансового забезпечення націлена на створення умов для розширеного відтворення концесійного об'єкту. За цих умов відбувається повне оновлення та модернізація виробничих потужностей концесійного об'єкту, створюються умови для збереження існуючих тарифів на його товари, роботи та послуги шляхом активного впровадження передових енерго- та ресурсозберігаючих технологій. Відбувається розширення технічних можливостей з метою забезпечення максимальної кількості споживачів товарами, роботами та послугами концесійного об'єкту.

Компромісна політика фінансового забезпечення функціонування концесійного об'єкту спрямована на забезпечення його поточної діяльності шляхом часткового оновлення виробничих потужностей концесійного об'єкту. Серед основних пріоритетів функціонування концесійного об'єкту в умовах даної політи-

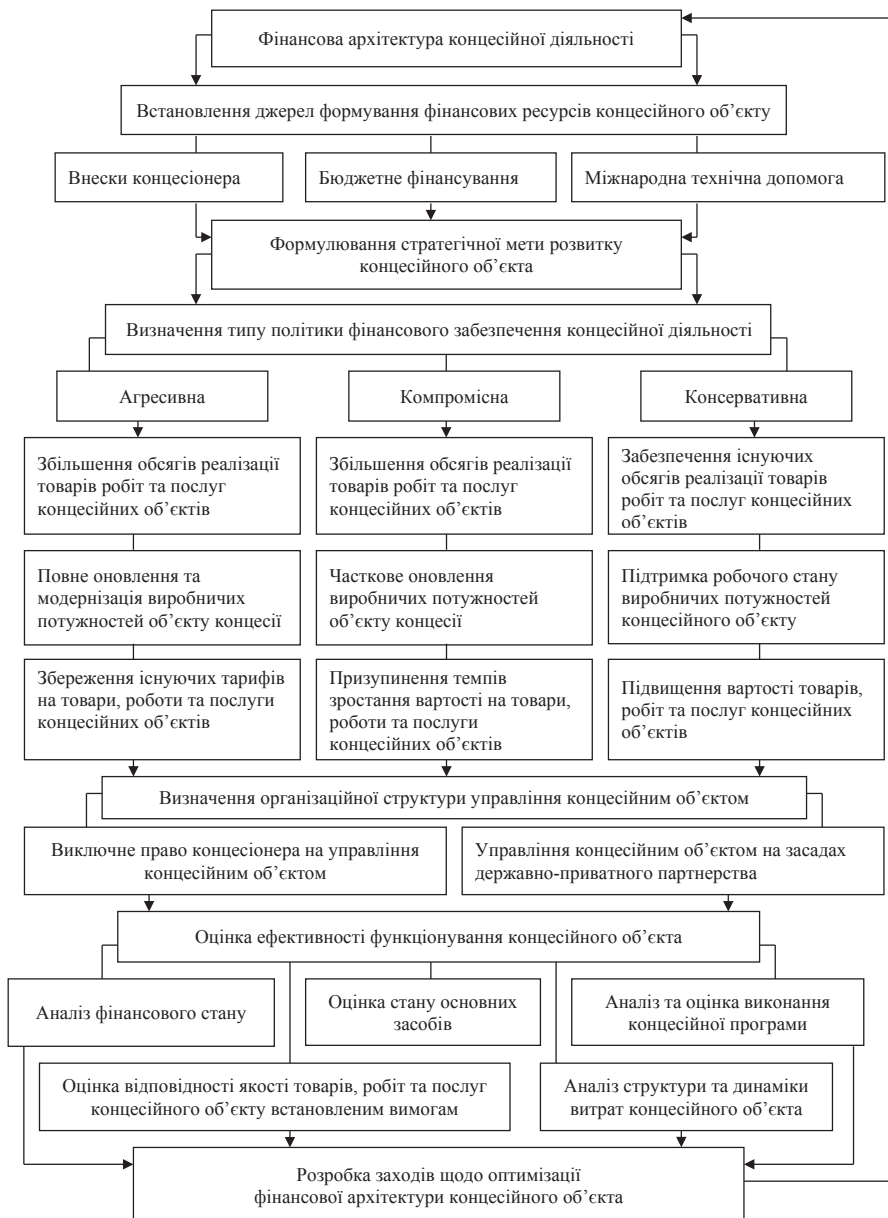

Рис. 1. Процес побудови фінансової архітектури концесійного об'єкту

ки фінансового забезпечення є поступове збільшення обсягів реалізації, призупинення темпів зростання вартості його товарів, робіт та послуг.

Застосування консервативної політики фінансового забезпечення функціонування концесійного об'єкту має на меті створення умов, необхідних для його утримання у працездатному стані. Обмеженість фінансового забезпечення сприятиме поступовому зростанню непродуктивних витрат концесійного об'єкту, що буде мати безпосередній вплив на зростання вартості його товарів, робіт та послуг. За даних умов розширення виробничих потужностей концесійного об'єкту є неможливим і недоцільним.

В залежності від закріпленого в концесійній угоді типу політики фінансового забезпечення концесійного об'єкту доцільним є визначення організаційної структури управління ним. За умови одностороннього фінансового забезпечення концесійного об'єкту концесіонером, раціональним є застосування ним права на виключне управління в рамках концесійної угоди. Проте в даному випадку необхідно значно посилювати роль контрольної функції держави за забезпеченням належного дотримання концесіонером своїх зобов'язань. Важливою складовою процесу побудови фінансової архітектури концесійної діяльності є сукупна оцінка ефективності функціонування концесійного об'єкту, яка включає наступні складові: аналіз фінансового стану концесійного об'єкту; оцінка стану основних засобів; оцінка відповідності якості товарів, робіт та послуг концесійного об'єкту встановленим вимогам; оцінка структури та динаміки витрат; аналіз та оцінка виконання концесійної програми.

Висновки з проведеного дослідження. Збитковість або недостатня ефективність функціонування концесійного об'єкту спричинятиме погіршення

якості його товарів, робіт та послуг, впливатиме на ритмічність їх надання та соціальне сприйняття концесійної діяльності суспільством в цілому. Саме тому в даному випадку доцільним є повернення на початкові етапи процесу побудови фінансової архітектури концесійного об'єкту з урахуванням результатів системного аналізу ефективності його функціонування.

Раціональна побудова фінансової архітектури концесійного об'єкту з урахуванням специфікацій його функціонування дозволить не лише оптимізувати обсяги та структуру його фінансового забезпечення, але й матиме безпосередній вплив на його фінансово-майновий стан.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бруссер П. Государственно-частное партнерство – новый механизм привлечения инвестиций / П. Бруссер, С. Рожкова // Рынок ценных бумаг. – № 2(329). – 2007. – С. 29-33.
2. Варнавський В.Г. Государственно-частное партнерство: некоторые вопросы теории и практики / В.Г. Варнавский // Мировая экономика и международные отношения. – 2011. – № 9. – С. 41-50.
3. Стасюк В.В. Становлення державно-приватного партнерства у сфері комунального водопостачання: основні форми співпраці / В.В. Стасюк // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». – 2013. – № 6(44). – С. 23-27.
4. Міщук О.В. Державно-приватне партнерство як інститут фінансового забезпечення інноваційного розвитку економіки України / О.В. Міщук // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». – 2013. – № 6(44). – С. 23-27.
5. Фінансовий механізм структурної модернізації економіки України: монографія / за заг. ред. С.В. Онишко, В.П. Унінець-Ходаківської]. – Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2013. – 606 с.
6. Закон України «Про концесії» від 16 липня 1999 року № 997-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.